

Budapest jövőjét fürkészve...

Beszélgetés Heincz Mihállyal,
a fővárosi tanács városrendezési főosztályvezetőjével

Januárban helyezte a fővárosi tanács végrehajtó bizottsága asztalára a városrendezési és építészeti főosztály Budapest és környéke felülvizsgált általános városrendezési tervét. Ez a terv, a *jövendő első felelős hírhozója*, az ezredfordulóig bezárólag vizsgálja fel fővárosunk megújuló arculatának körvonalait. Ezt a képet, a rohamléptekkel fejlődő nagyváros elkövetkező harminc évének képét reálisan és megbízhatóan csak a tudományos előrebecslés, a jövőkutatás fejlett módszereinek segítségével „álmodhatták papírra” mindazok, akik — bátran mondhatjuk — több, mint egy évtizede szinte éjjel, nappal a formálódó jövő pulzusán tartották kezüket. Ennek a jövőkutatásnak egyes részleteivel ismerkedünk meg Heincz Mihállyal, a fővárosi tanács vb városrendezési és építészeti főosztály-vezetőjével beszélgetve.

A több lakásért

— Az előrebecslés, a prognosztika számos, legkülönbözőbb irányú és jellegű adat feldolgozásával, értékelésével és figyelembevételével segíti elő annak a reális elképzelésnek, azoknak a koncepcióknak a kialakítását, amelyekre egy nagyváros három évtizedes fejlesztését alapozni lehet. Az adatok sorában a legjelentősebb szerepe talán a *népesség alakulásának van és ez egy emberközpontú társadalomban természetszerű. Hozzáteszem azt is, hogy Budapest általános városrendezési tervénél nemcsak a fővárosra, hanem az annak határához körülbelül 10—15 kilométer közel eső 45 településre vonatkozó adatoknak is fokozott jelentőségük van.*

— A demográfiai elemzésekre a városrendezés és fejlesztés minden területén szükség van, elsősorban azonban a legfontosabb igény, a *lakás-szükséglet felmérésénél* nélkülözhetetlen. Ezzel szoros összefüggésben van a lakásépítésre alkalmas területek előzetes feltérképezése, amely azt mutatja, hogy 2000-ig az erre alkalmas részek egyre kisebb és kisebb mértékben állnak rendelkezésre. *Budapestnek a kiterjedése egyébként európai viszonylatban is meglehetősen nagy.* Kis-Párizsban azonban 100 négyzetkilométeren 3,5 millió ember él, túlnyomórészt 3—4 emeletes házakban, míg fővárosunk összterülete 525 négyzetkilométer, ebből a beépített rész körülbelül 240, de az épületek 83 százaléka földszintes vagy egyemeletes. És ami még külön érdekes, a belső, legzsúfoltabb kerületekben is rendkívül sok egyemeletes és földszintes ház található. Ez azt jelenti, hogy ha a demográfiai fejlődés gyorsabb lesz, ez Budapesten a *rekonstrukció meggyorsulását hozza majd magával*, tehát többek között a Józsefvárosban is előbb kerül sor az élet „más mederbe terelésére”.

Csökken a bevándorlás

— Budapest jövője szempontjából kétségtelen nagy fontossága van a *lakosság számának is.* Az előrebecslések szerint hogyan alakul a természetes szaporulat és milyen mértékben változik a bevándorlás üteme, egyáltalán, sikerül-e Budapest vonzását egészségesre csökkenteni?

— Az előttünk álló harminc

évben csak viszonylag jelentéktelen arányban számolunk a természetes szaporulattal, a *bevándorlás pedig fokozatosan csökken.* Ez utóbbi egyrészt tudatos politikának, a *mezőgazdaság stabilizálódásának, a vidéki városok rohamos fejlődésének, másrészt a szemléletbeli változásnak* lesz köszönhető. A főváros lakosságának száma nem haladhatja túl a 2,3 milliót és e koncepció érvényesülését szolgálja az *ipar decentralizálása is.* Jól illusztrálja ezt, hogy az eredeti általános városrendezési terv elkészülésének évében, 1960-ban az ipari munkásság 45 százaléka, jelenleg pedig csupán 38 százaléka él Budapesten. A fejlődés trendjét mutatja, hogy a munkások száma nem a fővárosban csökken, hanem vidéken nőtt. Ebből következően a fővárosi munkaerőhiány nem szűnik meg, annál inkább sem, mert a *harmadik szektor, a szolgáltatások szektora* mind jobban elszívja az iparból a munkásokat és az ipar csak igen jelentős műszaki fejlesztéssel, korszerűsítéssel tudja termelését növelni.

— Érdekes, hogy a bevándorlás előrelátható csökkenése közvetve növelni fogja a családokat is. Ez nagyon lényeges észrevétel a lakásszükséglet előrebecslése szempontjából, mivel a lakáshiányt — részben — az is növelte, hogy a családok átlagos létszáma különböző okokból egyre kisebb lett, a bevándorlók nagy része is természetesen a kis családúak közül kerültek ki. Csak néhány figyelemre méltó adatot idéznék az átlagos családnagyságról: 1960-ban ez 3,02 személy volt, 1985-re körülbelül 2,85 főre csökken, majd ezt követően ismét emelkedni fog. Az emelkedés onnan ered, hogy a születések száma 1985 és 2000 között „megugrik”, hiszen minden *szociális intézkedéssel a több gyermekes családok kialakulását segítjük elő.*

Közlekedés és ipar

— Budapest túlnépesedésével kapcsolatosan több fórumon szóvá tették már, hogy nem kellene-e különböző intézkedésekkel megakadályozni a lakosság fővárosba áramlását. Terveznek-e esetleg ilyen intézkedéseket?

— *Adminisztratív intézkedésekre* továbbra sem gondolunk Budapest túlnépesedésének megakadályozására. Pedig nem egy országban jelentős mértékben megnehezítik a túlnépesedett fővárosba való beköltözést. Mi csupán ahhoz az — úgy érezzük — jogos kikötésünkhöz ragaszkodunk, hogy *Budapesten csak azok kaphassanak lakást, vagy azok építhetkezzenek, akik már legalább öt éve itt laknak és itt dolgoznak.*

— A *jövőtervezésnek nyilvánvalóan komoly jelentősége van a közlekedési problémák megoldásánál is.* Milyen arányban jelentkeznek ezek Budapest általános rendezési tervében?

— A területfelhasználásból és a népességi adatokból indul ki a főváros jövőtervezése a közlekedési hálózat fejlesztése, „főgerince” meghatározásában is. Az utazólétszám nagyságrendjének, a motorizációs felfutás ütemének előrebecslése szabja meg a többi között a *forgalmi hálózat sűrítésének, a gyorsforgalmi utak, főútvonalak, csomópontok létesítésének és fejlesztésének, a távolsági, a környéki forgalom, a vasút és gyorsvasút, az autóbussz-, villamos-, hajó- és légi-*

forgalom, a földalatti problémáinak megoldását. Ennek részleteivel már természetesen nem az általános rendezési terv foglalkozik, de kiinduló alapelvű feltételül ez szolgál.

— Milyen adatok állnak rendelkezésre a *fővárosi ipar jövőjének tudományos előrebecslésére?*

— A *főváros jövőtervezése* megkövetelné az ipar távlati *területigényeire* vonatkozó adatainak ismeretét is. Ez azonban sajnos, még 15 éves távlatban is hiányzik. Így a városfejlesztők 800 hektárnyi területet jelöltek ki, nagyrészt Rákospalotán, a XX. és XXII. kerületben. Az ipari fejlődésre vonatkozólag figyelembe kell azonban venni, hogy Budapesten az iparfejlesztés több tényezője (munkaerő, szállítási, és építőipari kapacitás, szolgáltatások és a többi) *nagyon korlátozott mértékben áll csak rendelkezésre.* Mint már jeleztük, a demográfiai előreszámítások azt mutatják, hogy a munkaerőbázis tovább szűkül. Olyan fejlesztési módszereket kell tehát előtérbe helyezni, amelyek a *legkisebb munkaerőfelhasználással* biztosítják a termelés növekedését és a minőség javítását.

Akik a jövőt vizsgálják...

— Szeretnénk, ha a *teljeség igénye nélkül felsorolna néhány olyan intézményt, amely rész vett és részt vesz ebben a hatalmas jövőkutató-tervező munkában és amelynek ezúttal csupán elenyésző részleteire utalhattunk.*

— A lakásleépítés matematikai programozását a Magyar Tudományos Akadémia, az Országos Tervhivatal és a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem, a szanálási területek felmérését, a lakásállomány felszereltségének és műszaki állapotának feltérképezését a Budapesti Műszaki Egyetem végezte. Nagyon komoly, magas színvonalú munkát végzett a régi városrészekben és az új lakótelepeken a Magyar Tudományos Akadémia szociológiai kutató csoportja, amely előrejelző munkájával az optimális lakásméret kialakításához is felbecsülhetetlen segítséget nyújtott. Külön ki szeretném hangsúlyozni a fiatalok, a jövő Budapestje állampolgárainak tevékenységét, akiknek sorában *az egyetemi hallgatók, rektori engedéllyel folytattak felméréseket és velünk dolgoznak most is mind a tervezési, mind a fejlesztési feladatok megoldásában.* Ezenkívül „Az ifjúság Budapestért” mozgalom keretében — a Hazafias Népfront és a KISZ szervezésében — *diplomamunkáikban is a főváros jövőjének kialakításához járulnak hozzá.*

Az érdekes, jövőt idéző beszélgetés befejezéséknél csupán itt a lap hasábjain tennek annyit szóvá, hogy ezt a heroikus munkát, amelyet ennek a végtelenül sokoldalú feladatnak a koordinálása és megvalósítása jelent, a fővárosi tanács vb városrendezési és építészeti főosztálya, valamint a BUVÁTI városrendezési csoportja *megegyezően csekély számú dolgozója* végzi. Budapest fejlesztése, jövője megtervezése közben az illetékesek talán elgondolkozhatnak azon, hogy az áldozatkész szakemberek túlerőltetésére, egészségük veszélyeztetésére való tekintettel, ennek az aránytalanul kis létszámnak a gyarapítása is a főváros jövőjét szolgálja...

Komor Vilma